

Lalə İkrəm qızı Əlizadə
NİZAMİ GƏNCƏVİ YARADICILIĞI MƏHƏMMƏD ƏMİN RƏSULZADƏNİN TƏDQIQLƏRİNDƏ (Nizami və Füzuli “Leyli və Məcnun”larının qarşılıqlı təhlili)

Dahi şairimiz Nizami Gəncəvinin 880 illik yubileyi ilə əlaqədar ¹⁰⁴ mövcud tədbir üçün hazırlığımız məruzə Azərbaycan cəmiyyətində, o cümlədən elmi - ədəbi camiadə daim mübahisə, polemika və maraq predmetində olmuşdur. Sözü gedən məruzə Nizami “Leyli və Məcnun”u ilə Füzuli “Leyli və Məcnun”u ətrafında mülahizələrə rəğmən xalqımızın böyük oğlu Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin bu sahədəki tədqiqatına həsr olunmuşdur. M.Ə.Rəsulzadənin 1941–ci ildə Nizaminin 800 illik yubileyi münasibətilə qələmə aldığı, 1951–ci ildə əlavələrlə Ankarada çap etdirdiyi “Azərbaycan şairi Nizami” monoqrafiyasında şairin yaradıcılığına fundamental yanaşmaqla, Nizami ilə Füzulinin eyni adlı əsərlərinin araşdırmasına da diqqət yönəlmişdir.

Onu da nəzərə çatdırmağı yerində bilirəm ki, uzun zaman fasilədən sonra görkəmli şərqşünas alimimiz – professor Rüstəm Əliyevin xidməti və təşəbbüsü ilə monoqrafiya 1991–ci ildə Bakıda Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında türkcədən çevirmə və müvafiq izahlarla çapdan çıxmışdır.

“AzərbaycanşairiNizami”monoqrafiyasında Nizaminin “LeylivəMəcnun”poemasının müfəssəl məzmununu verir və onu Füzuli “Leyli – Məcnun”u ilə qarşılaşdırır. Nizami ilə Füzuli “Leyli və Məcnunları”arasındakı uyğunluq və fərq Rəsulzadənin tədqiqatında xüsusi şəkildə araşdırılır. Biz hazırkı məqalənin üzərində çalışarkən “İki Leyli – Məcnun” adlanan təhlili araşdırmanın internet versiyasından yararlandıq. M.Rəsulzadənin iki möhtəşəm məhəbbət dastanı üzərində apardığı müqayisəli – tipoloji təhlili müxtəsər təsirlə təqdimə çalışdıq.

Nizami və Füzuli irsini tədqiq edənlərin əksəriyyəti həmin məsələyə müxtəlif mövqələrdən yanaşmalarla toxunmuş, Azərbaycanın iki böyük sənətkarının yaradıcılığını qarşılaşdıraraq onların poetik qüdrətini şərqin bu əfsanəvi mövzusunda münasibətdə dəyərləndirməyə çalışmışlar. Məhəmməd Əmin bəyin tədqiqatı isə digər araşdırmalardan ədəbi faktlara həssas münasibəti, mühakimələrinin inandırıcılığı və məntiqiliyi, təfərrüat zənginliyi ilə fərqlənir. Ədib müqayisəli təhlil müstəvisində sübuta yetirdiyi fikir və qənaətlərini aşağıdakı kimi yekunlaşdırır:

“İkisidə kəndi növlərində orijinal birər şair, hekayələrində orijinal birər əsərdir. Burada bənzətmədən bəhs olunamaz; hələ tərcümə ağla belə gəlməz.

Bu iki orijinal əsərdən əcəba hanki si daha yüksəkdir? – deyə bir soruq arşısında qala biliriz. Etiraf edərək ki, böylə bir soruya cavab verməkdən kəndimizi aciz sayarız. Çünki hər iki əsər kəndi növündə orijinal, kəndi növündə böyük və kəndi növündə yüksəkdir.

Nizami də, Füzuli də klassik Şərq ədəbiyyatının ölçüləməz bir ərvarlığıdır. Ölçüləməyənləri qarşılaşdırmaq dəxi bəhs mövzusu olamaz.

Böyüklük, kiçiklik kibi nisbət anlamıdışında, iki şah əsərin özəlliklərinə işarət etmək lazım gəlsə, ancaq bunu söyləyə bilərik: Nizami – Məcnunu şeirləşdirmiş isə, Füzuli şeiri məcnunlaşdırmışdır” (Bax: 3, 318 – 319).

İki “Leyli və Məcnun”dan söz açan müəllif fikirlərini çox aydın və sadə təhkiyə ilə elmi, tarixi, ədəbi–estetik yöndən təhlilə gətirir və aşağıdakı şəkildə səjiyləndirir:

İlk növbədə bu əsərləri iki şairi Azərbaycana ilə sıx bağlayan amil kimi dəyərləndirir. Nizami Gəncəvinin farsdilində ərsəyə gətirərək klassik İran ədəbiyyatının yayıldığı bütün yerlərə apardığını, 400 ildən sonra isə türk klassizminin çiçəkləndiyi dövrdə Azərbaycan mühitindən qidalanan böyük türk şairi Füzulinin sayəsində başda azərilər olmaqla bütün türk arifləri, ədəbiyyat həvəskarlarına rəsində məşhurlaşdıqdan sonra çağdaş Azərbaycan bəstəkarı Uzeyir Hacıbəylinin 1908–ci ildə opera şəklinə salınmasından söz açaraq “Leyli və Məcnun”un artıq bir ərəb hekayəti olmaqdan daha çox Azərbaycana məxsusluğunu böyük bir qürurla dilə gətirir. Düşünürük ki, sözü gedən araşdırmanın ən yüksək məziyyəti, məhz M.Rəsulzadənin əsil vətəndaş mövqeyindən, həmçinin ayıq siyasi baxışlarından irəli gələn azərbaycançılıq ideologiyası ilə səsleşən elmi–tarixi qənaəti ilə bağlıdır.

Müəllif – hərəkişairi, eyni zamanda bəstəkarı bir–birindən əsrlərlə ayrı–ayrı vaxtlarda, müxtəlif ictimai–siyasi formasiyalar şəraitində yaşamaqlarına baxmayaraq ruhi – mənəvi, milli düşüncə və təəsübkeşlik yönündən vəhdətdə görür. Elə tədqiqatını da həministi qamətdə aparır. “Leyli və Məcnun”un opera versiyasının ortaya çıxması həmin əsərin dahada şöhrətlənməsini, xalq arasında yayılmasını türk və Azərbaycan ədəbiyyatı, sənət adamlarının, ziyalarının marağına səbəb olmasını xüsus ilə dəyərləndirir. Füzuli “Leyli və Məcnun”unun Nizamidən tərcümə və ya iqtibas olduğunu söyləyən bəzi təzkirələrin, eləcə də Avropa şərqşünasların fikirlərini əsaslı faktlarla təkzib edən M.Rəsulzadə bu əsərlərin arasındakı fərqləri bütün incəlikləri ilə ortaya çəkir, mövzu baxımından uyğunluğu isə təbii, ədəbi hadisə qismində məqbul sayır. İlk növbədə Nizami əsərinin 4.600, Füzulinin isə 3.200 beytə yaxın olduğunu diqqətə çatdırır, hər ikisinin məsnəvi şəklinə eyni vəzndə yazılmasına baxmayaraq, Füzulidə həsbi – hallara aid parçaların, dördlüklərin ayrı–ayrı vəznərdə yazıldığımbildirir. Müəllif konkret şəkildə bildirir ki, Nizamidə Məcnunun dayısı, Bağdadlı Səlmən adlı bir şer həvəskarı rol alır ki, bunların Füzulidə olmadığı bəllidir. Nizamidəki bəzi digər şəxslər də Füzulidə yoxdur. Zeydlə bağlı macərə Füzulidə qısa, yığcam təsvirə gətirilir. Maraqlı olan incə bir bədii detalı yada salaraq yazır: “Nizami əsərində İbni Səlamın ölüm xəbərini gətirən Zeyd “düşmənin ömrünis ənbəbağışladı” deyir və Məcnun cavabında “Sənə deyil, Leyliyə – deyə cəkdim” söyləməklə Zeydin səhvini düzəldir. Füzulidə isə eyni əhvalatın başqa bir məntiqə təqdimini görürük: Zeyd Məcnuna “Gözün aydın, düşmənin öldü” – deyir. Məcnun isə cavabında İbni Səlamınona

¹⁰⁴ Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin, Azərbaycan dili və pedaqogika kafedrasının dosenti, filologiya elmləri doktoru

dostolduğunu bildirir. Çünki Leyliyə həm o, həm də İbni Səlam aşığıdır. Üstəlik burada Məcnun İbni Səlamı özündən daha böyük, sədaqətli aşığıdır:

Ol canını verdi vasil oldu,

Öz mərtəbəsində kamil oldu – deyir.

Müqayisəli təhlillər əsasında M.Rəsulzadənin hər iki şairin eyni əsərdəki müxtəlif yaradıcılıq üslubuna xas cəhətləri xırdalayarkən Nizami poemasında təmsilçiliyin, hekayə içindən hekayələrin doğduğunu Nizami qələmindən çıxan “Leyli və Məcnun”dan aldığı sitatla diqqətə çatdırır.

Leyli İbni Səlama verildikdən sonra Məcnunla əlaqələri də hər iki şairdə fərqli təqdim olunur. Nizamiyə görə Leylinin ərə getməsi xəbərini alan Məcnun onu vəfasızlıqda günahlandırır. Leyli isə Məcnunun anasının vəfatından kədərləndiyini, həm də özünün əhvalını məktub vasitəsi ilə xəbər verir. Bu məsələ Füzulidə tam başqa cürdür. Məcnunun Leyliyə qarşı ittihamlarını Leyli yüksək bir obrazlılığına cavablandıraraq, ərə verilməsin də özünün ixtiyarsız olduğunu bildirir. Müəllif hər iki əsərdən bəlli olan epizodları dəqiqliyi ilə xatırladaraq, Nofəl obrazında da müxtəlif məntiqi təqdimləri məsnəvidən aldığı uyğun sitatlarla diqqətə çatdırır. Nizamidəki Məcnun Nofəlın döyüşündən sonra çöllərə düşürsə, Füzuli Məcnunu Məkkədən dönəndə atasından ayrılmış, səhranəşin olmuşdu. Bu zaman Məcnun Nofəllə rastlaşır, Leylini ona verəcəyinə inandırır. Nizami versiyasında Leylinin təşəbbüsü ilə Məcnunla iki görüşün təsviri verilir, Füzulidə aşığılar bir dəfə qarşılaşır. Məcnunun atası ilə görüşü də fərqli təqdim olunur. Füzulidə Məcnunun hələ qundaqda ikən aşığılı anladılır, Nizamidə bu cəhət tyoxdur. Məcnunun təbiətə təmas və münasibətləridə iki şairin hekayələrində bəzi ayrılıqlarla verilir. Beləki, Füzulidə Məcnunun dağ və ırmaqla həsbə – halı, Nizamidə Məcnunun ağaclarla danışığı, Füzulidə göyə rənglə dərsləşmə, Nizamidə qarğa ilə həmsöhbət təmsalında verilir ki, müəllif bu cəhətin də şairlərin eyni halı, hadisəni müxtəlif poetik obrazlarla təqdim etmələrinə nümunə kimi diqqətə çəkir.

Daha bir cəhət M.Rəsulzadə çox dəqiq tutur, yazır ki, Füzulinin Nizamidəki bəzi təsvirləri, təfərrüatları atması əvəzində orada olmayan bir sıra cəhətləri, əksinə, artırması, şübhəsiz, gəlişi gözə məliyyəti əsərin deyildir. Bütün bunlar dərin düşünülmüş bir tabloun əsil göstərmək istədiyi ana fikri tamamlamaq və bildirmək üçün bir sənətkar fırçasının şüurla qurduğu və yasıldığı boyalardır. Nizami Məcnunu ərə qəbilələrindən olan Amirilər şeyxinin oğludur. Leylidə yerli ərəb adət və üsullarla hesablaşan surət kimi təqdim olunur. Nizami surətlərində, Rəsulzadəyə görə zaman və məkan damğaları vardır. Füzuli Məcnunu isə bu kimi qeydlərdən azaddır. Məcnun bir ərəb əmirinin oğludur, buradakı ərəbilik qeydi, bəlkə də əfsanənin mənsəyinə hörmət üçündür, müəllifin fikrincə Füzuliyə görə həminəşiq – Məcnun ola bilərdi. Necəki, Nofəl “Rumluبریگید” olaraq hekayədə bir “Türk ordusu”nun başçısı kimi çıxış edir. Müəllif bu surətlə hekayənin müəyyən bir reallıq deyil, mücərrəd bir xəyal məhsulunu rəzmləndirdiyi fikrinə gəlir. Tamam ilə razılışı ki, M.Rəsulzadə Füzuli əsərinin məğzində reallıq çox romantik, xəyali motivin durduğunu iddia edir. Elə bu cəhətdəndə, görünür M.Rəsulzadə eşq fəlsəfəsində şeirlərin nisbətən fərqli mövqe tutduqlarını bildirir. Füzuli eşqinin daha mistik bir üslubla ifadə edildiyini, Nizaminin eşq fəlsəfəsindən fərqliyini aşağıdakı sitatlar əsasında aşkarlayır.

Eşqidi ki, oldu hüsn əmail,

Hüsnünə bilirdi tifi – qafil

– deyən Füzuli “Leyli və Məcnun”da nə vətəki qəzəllərinin birində:

Vadiyi – eşqdə sevda ilə sərgəştə idim,

Gəlmədən gərmişə bu günbədi – dəvvar hənuz

– deyən şairin özünü Məcnun təmsalında gördüyü bəll i olur.

Burada elmi–ədəbi aləmdə tez–tez eşitdiyimiz bir qarşılaşdırmanı xatırlatmaq yerinə düşərdi. Beləki, Məcnun Füzulinin prototipi – yəni özüdür, yoxsa şairin yaratdığı bir bədii surət M.Rəsulzadənin irəlində gətirdiyi arqument birinci fikri təsdiqləyir. Əlbətki, yenə də bədii ədəbiyyatın təxəyyül məhsulu olduğunu nəzərə alsaq, konkret olaraq Məcnun obrazının Füzulinin özünün bir başa təəcəssümü olması məsələsi açıq qalır.

M.Rəsulzadə bu istiqamətdə mülahizələrini davam etdirərkən yazır: “Eşqin qədimliyinə qanə olan sənətkar qəhrəmanlarındakı eşq mərtəbəsində rastlaşacağı Leylisini görmədən ona vurulmasıyla eşq fəlsəfəsini Nizamidən daha mistik bir üslubla ifadə etməkdədir. Nizamidə Füzuli kimi eşqi kainatın səbəbi olaraq qalır. Lakin Nizaminin sənətindəki növünə məxsus realizmlə o, Amiri şeyxinin oğlundakı eşqi onun məktəbdə Leyli ilə görüşdurmədən üzə çıxarmamışdı”.

M.Rəsulzadə bu iki önəmli faktı üz – üzə qoyarkən belə bir qənaətə gəlir ki, Qeysin atasının Leyli ailəsindən rədd cavabı almasından sonra qəhrəmanın çöllərə düşməsi, məhz bu hadisənin nəticəsində Məcnuna çevrilməsi Füzuli tərəfindən simvolik bir hadisə olaraq anladılır. Səhrada oğlunun atadan imtina etməsin ən sonra atanın Leylinin gəlişi haqqında uydurmasını da müəllif Füzuliyə məxsus mistik tərz sayır. Bu mistik nöqtənin Nofəlın müdaxiləsindən sonra baş verməsin də xüsusi hal görür. Müəllif yazır ki, buraya qədər hər iki şairin hekayələri aşağı – yuxarı bir–birinə bənzəməkdədir. Fəqət Füzulidə vətədir: Danışdığı yerdə Məcnunun qolundan qan açılır, atası təlaş içində və heyrətdə ikən tövrünü belə pozmadan Məcnun, “Ata, fikirləmə” deyir və “fəssadın qan almaq üçün Leylinin qolunun eştərlədiyini” anladaraq bildirir:

“Ol dəxi əsəri görün düməndə,

Biz birruhuz iki bədəndə”

İki canda bir ruh məsələsinin təqdimində, təfsir və yozumunda Nizamidə də olduğunu xatırladan müəllif iki şairin hərəsinin özünə məxsus təşbehlər və bədiiilik baxımından fərqli yanaşmalarını poemalardan gətirdiyi sitatlar əsasında iza haçalışır.

M.Rəsulzadə bu müqayisəni belə ifadə edir ki, Nizamidə Leyli adına söylənilən monoloqlar bu fikri ifadə edən şah beylərlə doludur, fəqət incə tapıntılı bu beylərdən heç biri Füzuli Məcnunun qolundan açılan qan qədər inandırıcı deyildi. Müəllif daha başqa bir önəmli fikir söyləyir ki, hər iki əsərdə şəkil və metod fərqi göz qarşısındadır. Beləki, Leylinin məzarı başında ölən Məcnun haqqındakı təsvirlər fərqli təqdim olunur. Nizaminin təqdimində Məcnun Leylinin məzarı başındagünənlərlə çırpınır, nərə çəkir, təsirli mərsiyələr söyləyir, bağdadlı ədəbiyyatçı Səlmanla danışır, son sözünü ona söyləyir, nəhayət məzar üstündə yuxulayaraq jantəslim edir. Füzulidə bu jəhətin səssiz, hay – küysüz verilməsi Məcnunun keçirdiyi iztirablardan dərin, hiss və həyəcanların sükut və kədər içində keçməsi daha təsirli görünür. Rəsulzadə bu məqamda Məcnunun səciyyəvi xüsusiyyəti kimi dəyərləndirir. Füzuli Məcnununun hüsr və sükunət içində:

İlahi, manacismi, can gərəkməz,
Canan yox isə cahan gərəkməz
– deyərək can verməsi təsvir edilir.

Bu iki əsərin şəkil və metod fərqlərinə nəzərə alınaraq, onların material baxımından müxtəliflik təşkil etməsinə binaən Nizami ilə Füzuli “Leyli – Məcnun”larının arasında meydana çıxan özəllikləri M.Rəsulzadə hər iki şairin böyük məhəbbət abidəsi olan “LeylivəMəcnun” əsərinin təhlilində dəqiq və inandırıcı şərhələrlə ortaya çıxarır. Bu məqamda Rəsulzadənin daha bir mülahizəsini xatırlatmaq yerindədir: “Nizami “Leyli Məcnun”u yazarkən material olaraq ərəb əfsanəsinə aid dürüli kitablarda tapılan rəvayətlərlə “Məcnun” deyə tanınmış ərəb şairi Qeysin eşq əşidələrini qələmə almışdır. Demək olar ki, şair işlədiyi mənzum ənin materialında maddi halda tapmışdır. Bu materialdan bir eşq dastanının ədəbi binasını qurarkən şair əfsanənin rəvayət edildiyi şəkllə az – çox bağlıq almışdır. Buna görədir ki, biz Nizaminin əsərində mövzun uzaman və məkana bağlayan coğrafi və tərcümeyi – hal faktları tapırıq. Eyni zamanda Nizaminin əsəri surətlərlə hadisələrin təsvirindən formal həyat gerçəkləri ilə şeylərin hər kəsə bəlli təbiətlərinə sadıq qalmışdır. Bir tərəfdən, belə olmaqla bərabər, Nizami, digər tərəfdəndə bu ərəb hekayəsini özünəxas fantaziya və dastanlarla süsləyə bildiyi qədər süsləmişdir”. Ardınca Füzuli “Leyli–Məcnun”uhaqqında yazır: “Füzulinin “Leyli–Məcnun”u isə başqadır”. Nizamidən fərqli olaraq Füzulinin ərəb əfsanəsinin əslinə çox dasadıq qalmamış, müstəqil təxəyyülnəticəsi olaraq mistik xəyallarının əksini təsvirə gətirdiyini bildirir. Elə buna uyğun olaraq da belə izah olunur ki, Nizaminin Məcnunu adı bəşəri duyğu və əlaqələrdən tamam ilə ayrılmamış görünsə də Füzul iMəcnunu “bəşəriyyətdən” tamam ilə ayrılmış bir şəxsiyyət halındadır.

Beləliklə, sözü gedən araşdırmada iki əsər arasındakı fərqi yalnız dörd yüzillik zaman ayrılığı ilə deyil, iki şairin şəxsiyyətində və yaradıcılıq ruhlarında aramaq lazım gəldiyi qənaəti ortaya qoyulur.

M.Rəsulzadəki şairin bu əsəri yazarkən fizioloji cəhətdən mövzunun tələbinə rəğmən nəşəli, güclü, ehtirasa malik olmadıqlarını oxucularına xatırladır. Lakin müəllif Füzulinin “Leyli və Məcnun”u yazmazdan əvvəl formalaşan ədəbi şəxsiyyətinin məhz belə bir mövzuya giriş məsini təbii sayır. Beləki, hələ “Leyli və Məcnun”– dan qabaq yazdığı lirik – aşiqanə qəzəllərində öz ədəbi mənliliyini artıq təqdim etmişdi. Qəzəllərinin əksəriyyətində Məcnun obrazında tərənnümə tdiyi eşqin örnəklərini görürük. Müəllifə görə Füzuli Məcnunu yazarkən bədvi şairi Qeysidəyil, şəksiz özünü yazmışdır.

M.Ə.Rəsulzadənin iki dahi şairimiz Nizami və Füzulinin ülvə məhəbbət, ali eşq məqamının təəssümü olaraq yaratdıqları “Leyli və Məcnun”lar üzərindəki tədqiqatın sonunda gəldiyi nəticə: “Nizami Məcnunu şeirləşdirdi, Füzuli isə şeiri Məcnunlaşdırdı” kəlamı özünün elmi – tarixi – nəzəri, fəlsəfi – estetik prinsiplərə dayanan düşüncələrini, həm də dünyəvi – real insani baxışlarını dilə gətirdi.

Həqiqətən də həmin elmi iddia və qənaət müəllifin nə dərəcədə obyektiv və orijinal olduğunu təsdiqləyir.

Bu elmi–bədii qarşılaşdırmanın ən ali məqamı, düşünürük ki, M.Rəsulzadənin “Nizami Məcnunu şeirləşdirdi, Füzuli isə şeiri Məcnunlaşdırdı” frazasında özünün fəlsəfi – estetik ifadəsini tapdı.

ƏDƏBİYYAT

1. ResulzadeMehmetEmin. AzərbaycanCumhuriyeti (Keyfiyeti – teşekküllüveşimdikivaziyeti), İstanbul, Azərbaycan Türkləri Kültür və Dayanışma Deməgi Yayınları, 1990.
2. Məmməd Əmin Rəsulzadə. “Azərbaycan şairi Nizami”. Bakı, 1991, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı.
3. Vaqif Sultanlı. “İstiqlal sevgisi”. Bakı, 2015.
4. Əzizəgə Nəcəfzadə. “Nizaminin türklüyü və türklüyə münasibəti”. Bakı, 2019. Elm və təhsil.

Açar sözlər. Rkfcbr,ədəbiyyat,ərəb, əfsanə

Ключевые слова: классик, литература, арабы, легенда,

XÜLASƏ

Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi yaradıcılığının Məhəmməd Əmin Rəsulzadə tədqiqlərinə həsr olunmuş məqaləməzdə müəllifin əsasən iki dahi şairimiz Nizami ilə Füzulinin “Leyli və Məcnun” poemaları üzərində apardığı müqayisəli təhlili araşdırmasından söz açmışıq. Nizaminin möhtəşəm ədəbi irsində ideya-estetik, mövzu baxımından müstəsna yer tutan “Leyli və Məcnun” əsərinin özəl xüsusiyyətlərinə diqqət verilmiş, Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin sözügedən problemə yanaşma tərzü və onun ədəbiyyatşünaslıq nöqtəyi-nəzərində tədqiqi məqaləməzdə məqsədli şəkildə izlənilmişdir. Nəhayət, M.Ə.Rəsulzadənin hər iki “Leyli və Məcnun” müəllifinə verdiyi dəyərlər məruzəmizi bitirmişik.

Resume

The article tells about the great role of Mahammadamin Rasulzade in studying of scientific sides of Azerbaijan classical literature. The prominent politician Mahammadamin Rasulzade has his researches in this sphere. The theme of the article is to learn the life and literary activity of famous Azerbaijan writer of 12 the century Nizami Gancajavi.

The author of the article tries to show the problems of poetry in the middle ages and searching the ways of solving the given theme. The author stressed the fact how Mahammadamin Rasolzade show his ideas about national issues, respectness to history and traditions of Azerbaijan.

РЕЗЮМЕ

Творчество Низами Гянджави в исследованиях Мухаммед Амин Расулзаде

Данная статья посвящена творчеству Н. Гянджеви в исследованиях М.А. Расулзаде и частично двух поэм «Лейли и Меджнун» Низами и Физули.

Наша цель сопоставление этих одноимённых поэм, с точки зрения поэтического стиля, образных выражений, метафора и т.д. особенности и различные черты «Лейли и Меджнун» двух гениальных поэтов Низами Гянджеви и Мухаммеда Физули в трудах (научно – литературных) Мухаммед Амин Расулзаде.

Rəyçi: dos. L.Ələkbərova